

11 września 2022 roku, Warszawa

Prof. dr hab. Dariusz Jemielniak

Kierownik katedry MINDS (Management in Networked and Digital Societies)

Akademia Leona Koźmińskiego

Faculty associate, Berkman-Klein Center for Internet and Society, Harvard University

Członek korespondent Polskiej Akademii Nauk

RECENZJA

pracy doktorskiej Pana mgr Krzysztofa Durczaka pt.:

Organizowanie sprawy sądowej jako proces przekładu

napisanej pod kierunkiem dra hab. Macieja Ławrynowicza, prof. UEP

Podstawą niniejszej recenzji jest decyzja, którą podjęła Rada Awansów Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu na posiedzeniu w dniu 8 lipca 2022 r., o powołaniu mnie na recenzenta rozprawy.

Z zainteresowaniem sięgnąłem po recenzowaną pracę. Jej tematyka jest bardzo aktualna i ma bardzo konkretny wymiar praktyczny dla nauk humanistycznych i społecznych, a w szczególności dla praktyki prawa, jak i dla naszej wiedzy o tym, w jaki sposób realnie jest ono uprawiane.

Po zapoznaniu się z pracą jest dla mnie jasne, że praca spełnia wszystkie kryteria określone w odpowiednich przepisach i może być podstawą przeprowadzenia obrony. Co więcej, w mojej ocenie przedłożona praca w znaczącym stopniu pozytywnie wyróżnia się od

typowych prac doktorskich. W dalszej części recenzji postaram się tę opinię szczegółowiej uzasadnić.

Praca dotyczy bardzo ważnego i wciąż słabo zbadanego tematu tworzenia i performowania prawa i sprawiedliwości. O ile prac z zakresu prawoznawstwa i socjologii prawa z tego zakresu jest dużo, o tyle analiz, przeprowadzonych z perspektywy teorii organizacji i nauk i zarządzaniu i jakości, w szczególności z wykorzystaniem teorii neoinstytucjonalnej, jest i w Polsce, i na świecie bardzo mało.

Jest to jednak niezwykle istotny temat – dotyczy bowiem realnych praktyk organizacyjnych uzgadniania prawdy, *sensemakingu* i społecznego wytwarzania sprawiedliwości, które stanowią istotny fundament współczesnych państw demokratycznych. W szczególności pokazuje, jak opresyjny porządek współdziałania i adiaforyzacja mogą uprzedmiatawiać reguły moralne i pozbawiać sprawczości, co jest przedmiotem rozważań recenzowanej pracy.

Praca umocowana jest w aktualnej literaturze przedmiotu, ze szczególnym uwzględnieniem literatury światowej. Wykorzystano aż 685 pozycji, co jest rzadkie w pracach doktorskich – przy czym należy podkreślić, że duża liczba przywoływanych elementów bibliografii nie została osiągnięta przez mechaniczne dodawanie przypadkowych lub luźno związanych artykułów. Bibliografia ma charakter przemyślany, solidny i ściśle związany zarówno z tematyką pracy, jak i z przeprowadzonym wywodem. W pracy wykorzystano również w istotnej i uzasadnionej proporcji literaturę polską.

Sam przegląd literatury, od którego rozpoczyna się praca, został przeprowadzony systematycznie, z wykorzystaniem aktualnych i rygorystycznych metodologii (mapowania i analizy skupień). Proces rozumowania, prowadzący do określonego sposobu zapytań i słów kluczowych został rzetelnie zrelacjonowany. Ciekawe jest to, że o ile Autor wykluczył frazy

takie jak „food court”, „sport”, „football”, „soccer”, „tenis”, „basketball” i „volleyball”, dzięki czemu z wyników odsiały hasła powiązane ze sportem i restauracjami w galeriach handlowych, o tyle nie wykluczył słowa „court” w znaczeniu „zabiegania o względy”, które w samym Google Scholar na zapytanie <<”court”, „mating”>> daje ponad 90 tys. wyników (<https://bit.ly/3P9PWlk>). Najwyraźniej nie było na tyle powszechne w rezultatach, aby zmanifestować się widocznie. Mogło mieć ro pewien związek z zawężeniem publikacji do kategorii „Management”. Przegląd doprowadził do trzech głównych wniosków: o dominacji tematu wpływu sądownictwa na otoczenie społeczne, o braku analiz społecznego procesu wymierzania sprawiedliwości, a także o rzadkim badaniu roli prawnika i reprezentacji w sądzie.

Pozwolił także na identyfikację luki badawczej, dotyczącej m.in. peryferyjności rozważań o roli profesjonalnych pełnomocników, a przede wszystkim praktyk organizacyjnych i codziennych rutyn, prowadzących do wytwarzania sprawiedliwości.

Doktorant metodycznie i drobiazgowo uzasadnia przyjętą perspektywę badawczą i poznawczą. Proponuje proste, ale ważne pytanie badawcze: jak (z)organizowana jest sprawa sądowa? Opisuje wybrane metody badawcze wraz z przedstawieniem ich dopasowania do tegoż pytania. Warto zauważyć, że prócz prakseografii stosuje podejście analizy przypadku, jednakże robi to w sposób znacznie bardziej pogłębiony niż typowe analizy przypadków w polskich pracach, często inspirowane podejściem funkcjonalnym i spłyconym ujęciem zagadnienia, rozpropagowanym np. w pracach Yina.

W kolejnych rozdziałach Autor przedstawia kwestie pracy prawnika i jej instytucjonalnego umocowania, a także lokuje swoją dysertację w nurcie skandynawskiego instytucjonalizmu (opisawszy także podejścia instytucjonalne i neoinstytucjonalne). Pokazuje problematykę organizowania sprawiedliwości i jej percepcji, jak i emocjonalnych reakcji powiązanych z jej performowaniem.

Wyniki badań zawarte są czterech głównych rozdziałach pracy, dotyczących kategorii tematycznych, które wyłoniły się w procesie badawczym. Opisują proces translacji krzywdy i niesprawiedliwości w ramach procesu nazwanego „powierzaniem krzywdy”. Relacjonują praktyki dotyczące składania sprawy, włącznie z kwestiami dokumentowymi. Wyróżniają rozprawę (od momentu złożenia akt sprawy sędziemu). Wreszcie, interpretują moment orzeczenia.

Całość wywodu jest zarówno solidnie umocowana w materiale badawczym, jak i dojrzałe i erudycyjnie interpretowana z wykorzystaniem literatury. Zakończenie pracy stanowi bogate podsumowanie wywodu i czytelne zestawienie opracowanej interpretacji w formie tabelarycznej.

Praca napisana jest bardzo lekko językowo, z dużą swadą i polotem. Minimalne okazjonalne błędy językowe (jak np. używanie słowa „ilość” w miejsce „liczba”) zdarzają się każdemu i nie wpływają w żaden sposób na odbiór pracy.

Do wad pracy należy zaliczyć brak rzetelnego *executive summary*, przedstawiającego strukturę pracy w jasny sposób z wywodem, co w którym rozdziale będzie zaprezentowane i dlaczego. To standard w pracach doktorskich, który został tutaj pominięty – a samo wprowadzenie do pracy, choć po części pełni podobną rolę, nie jest tak przejrzyste. Analogicznie, samo podsumowanie pracy niepotrzebnie wprowadza dodatkowe wątki, zamiast jasnego zebrania i zreferowania kluczowych elementów wywodu. Są to jednak całkowicie drobne kwestie.

Łącznie moja ocena pracy jest jednoznacznie pozytywna. Praca jest zdecydowanie na bardzo wysokim poziomie, świadczy o samodzielności naukowej na poziomie rzadko

spotykanym w przypadku prac doktorskich. Spełnia ona wymagania stawiane rozprawom doktorskim w aktualnych przepisach, w związku z czym wnioskuję o dopuszczenie do jej publicznej obrony, jak i o jej wyróżnienie.

Prof. dr hab. Dariusz Jemielniak